

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 24 (1539) 16 ЧЭРВЕНЯ 2021 г.

Віват, "Маладзечна-2021"!

Беларусь чакала гэтай падзеі два гады: у Летнім амфітэатры Маладзечна загучалі фанфары і абвясцілі аб адкрыцці XX Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі "Маладзечна-2021".

З прывітальным словам да ўдзельнікаў маштабнага песенна-музычнага форума звярнуўся міністр культуры Рэспублікі Беларусь Анатоль Маркевіч.

Па шматгадовай традыцыі ў час адкрыцца была раскрыта галоўная інтрыга фестывалю - названы імёны пераможцаў Нацыянальнага конкурсу маладых выканануццаў беларускай эстраднай песні. Гран-пры і прыз Уладзіміра Мулявіна агрымала 17-гадовая Ніколь Фургал з Віцебска.

Затым уваже маладзечанцаў і гасцей горада была прыдстаўлена прэм'ера канцэрта "Талака", прысвечанага творчасці класіка беларускай літаратуры Уладзіміра Каракевіча і вядомага кампазітара Ігара Паліводы. Ён падрыхтаваны Нацыянальным акадэмічным канцэртным аркестрам Беларусі пад кірауніцтвам Михаіла Фінберга.

Суразмоўцы сустрэліся ў Маладзечне

Гасцямі аўтарскай пра-gramмы пісьменніка Навума Гальпяровіча "Суразмоўцы" ў Маладзечне сталі старшыня Саюза кампазітараў Беларусі Алена Атрашкевіч, першы намеснік старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі Алена Стэ-

льмах і намеснік генеральнага дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі, дырэктар па науковай работе і выдавецкай дзейнасці Аляксандар Суша.

Цікава было даведацца, як рыхтуеца праграма "Суразмоўцы". Эта інтэрв'ю з людзмі, якія маюць аўтарытэт у культурным і грамадскім жыцці нашай краіны. Выходзіць праграма на тэлеканале "Беларусь-3". За час існавання праекта Навум Гальпяровіч суст-

Беларуская мова - наша з небам размова

Саюз пісьменнікаў Беларусі запрасіў маладзечанцаў і гасцей горада на музычна-паэтычную гасцёйню "Свято Радзімы". Радасьць Перамогі", якая адбылася ў малой зале гародскога Палаца культуры.

Вялікім імпрэзу першы намеснік старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі, журналістка, паэтэса Алена Стэльмах і старшыня Менскага гарадско-

рэу калі сотні гасцей. У іх ліку былі і маладзечанцы.

На слоах Навума Якаўлевіча кожная сустрэча з цікавым чалавекам для яго сапраўднае адкрыццё і вялікая адказнасць. Этамагчымасць яшчэ раз упэўніца наколькі шчырыя, таленавітыя, адданыя сваёй Радзіме людзі жывуць на Беларусі.

га аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Міхась Пазнякоў.

Пасты Уладзімір Мазго, Навум Гальпяровіч, Міхась Пазнякоў, Валерый Максімович, Віктар Шніп і іншыя дзяялісты са слухачамі ўражаннямі аб фестывалі, чыталі свае вершы. Сярод выступоўцаў была і маладзечанка - паэтэса Таццяна Атрошанка.

Бард з Пінска Віктар Мяцельскі выконваў песні на слова паэт, якія знаходзіліся ў зале.

Падчас фестывалю прышла вялікая колькасць іншых, самых разнастайных і цікавых імпрэзай і праектаў.

Людміла ЦАР.
Фота: А. ПЛАТКО.
"Маладзеч. газета".

"Наша слова" ўключана ў падпісны каталог на другое паўгоддзе 2021 года.

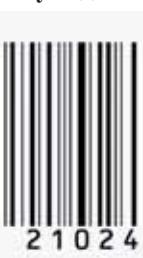
Падпісны індэкс: 63865.

Інфармацыя пра падпіску знаходзіцца на ст. 52 Каталога падпіскі на 2-е паўгоддзе.

Цена падпіскі:
на 1 месяц - 2,88 руб.;
на 3 месяцы - 8,64 руб.;
на 6 месяцев - 17,28 руб.

Калі за адраджэнне мовы, читай, спадарства, "Наша слова"!

9 772 073 703 003

21024

Кветкі ў гонар любімай зямлячкі

6 чэрвеня 2021 года славутай беларускай пісьменніцы і любімай гародзенцы Элізе Ажэшкі спонулася 180 гадоў. Да вялікай юбілейнай даты супрацоўнікі ДУК "Гродзенская абласная навуковая бібліятэка імя Я.Ф. Карскага" падрыхтавалі насычаны культурнымі імпрэзамі дзень, каб кожны ахвотны мог бліжэй пазнаёміца з вядомай зямлячкай.

Святкаванне распачалося з некалькіх экспкурсій па доме-музеі Элізы Ажэшкі. Госці аглядалі яе мемарыяльны пакой і слухалі цікавыя факты з біографіі пісьменніцы. Была адкрыта выставка рэдкіх выданняў, фотаздымкаў і рэчай, якія захаваліся з часоў жыцця пані Элізы.

А самае яркае свята чакала ўсіх на літаратурно-музычным салоне "Эліза Ажэшка запрашае сяброў". І насамрэч, адзначыць яе юбілей прыйшлі сапраўдныя сябры, аматары і прафесіяналы літаратурнага свету Гарадзеншчыны, таленавітая моладзь і звычайнія чытачы, для якіх пісьменніца з'яўляецца сімвалам любімай Гародні.

Усіх, хто прыйшоў на салон, яшчэ на вуліцы, з балкона дома-музея, сустракала скрыпачка, чыя прыгожая музыка захоплівала наят мінакоў. Дарэчы, квартирэ ад Гарадзенскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў, якія прадставілі свою праограму, прысвечаную беларускаму класику. Творчое чытанне яго вершаў і прыгожыя песні ўразілі ўсіх прысутных.

Дзе зпохі творцаў - мінулага і сучаснага - сутыкнуліся ў гэты дзень на сало-

не. Павіншаваць імянініцу прыйшлі гародзенскія пісьменнікі, якія шануюць і захоўваюць літаратурныя традыцыі класікаў. Свае цудоўныя творы прадставілі Л. Кебіч, Д. Радзівончык, А. Аланасевіч, С. Глямбецкай і іншыя літараторы. Завітаў і госьць з Менска Юрый Радзькоў - таленавіты кінамеладэкламатар, які вельмі творчая прачытаў верш Роберта Раждзественскага.

Прыгожую і рухомую кропку ў гэтым літаратурно-музычным вечары паставіў танцавальны калектыв Універсітэта Залатога Веку.

А пасля супрацоўнікі бібліятэкі разам з чытачамі адправіліся да помніка Элізы Ажэшкі, каб пакласці кветкі ў гонар любімай зямлячкі.

Калектыв Гарадзенскай абласной навуковой бібліятэкі імя Я.Ф. Карскага вельмі шануе памяць аб знакамітай пісьменніцы і працягвае яе традыцыі. Дом-музей Элізы Ажэшкі і ў наш час з'яўляецца месцам, дзе зіяе свято дабрыні і мілосерднасці, а дзвёры адкрыты для кожнага.

www.grodna.lib.by

Ігар Случак:

"Не абараніўшы моўнае права ўчора, сёння страчваеш іншыя чалавечыя права"

Моўны інспектар Ігар Случак разважае на budzma.by, чаму беларусы не змагаюцца за беларускую мову ў сферы паслуг

Паводле апытаўніка, якое правялі студэнткі ЕГУ для праекта "Discrimination due to national language", 49 адсоткаў рэспандэнтаў-беларусаў сутыкаліся з адмовай ці абразамі пасля просьбы абслугоўваць іх па-беларуску. Не ўсе беларусы адстаялі свае права ў такай сітуацыі. А калі спрабавалі гэта зрабіць, то ў 75,9% выпадкаў іх скаргі не былі задаволены.

Юрист і прадстаўнік ініцыятывы "Умовы для мовы" Ігар Случак распавёў, ці адказны самі грамадзяне за існаванне моўнай дыскрымінацыі, як на яе ўплываюць тавары з беларускім назвамі і што можа зрабіць кожны з нас, каб дыскрымінацыя паменшылася.

- Толькі 30 адсоткаў рэспандэнтаў, якія ўзялі ўдзел у апытаўніку, рабілі заходы для абароны сваіх моўных правоў (24% пісалі ў кнігу скаргай і прапаноў, 5% выклікалі кіраўнікоў установы, і толькі адзін чалавек зварнуўся ў суд). Большасць - 70% (!) - не змагаліся за свае права: пакідалі ўстанову ці пераходзілі на рускую мову. Як вы думаеце, чаму пераважная частка беларусаў не намагаецца абараніць свае права?

- Людзі баяцца ці саромеюцца ісці на канфлікт, каб абараніць свае моўныя і наогул права. А сутыкненне моў - гэта канфлікт. Ён не ўнікальны, а існуе там, дзе носьбіты адной мовы хочуць дамінаваць над іншай мовай або носьбітамі гэтай мовы.

Таксама нельга забываць, што мова - гэта ў першую чаргу не культура, а сродак камунікацыі. Людзі ў большасці пасіўныя і выбіраюць для камунікацыю ту мову, якая гучыць вакол іх часцей і якую ім пропаноўваюць "школа-крама-ўлада".

Пасіўнасць у абароне сваіх моўных правоў, па сутнасці, прывяла Беларусь у той

грамадска-палітычны стан, у якім краіна знаходзіцца цяпер. Не абараніўшы моўнае права ўчора, сёння страчваеш іншыя чалавечыя права.

- Ці з'яўляецца адсутніцца абслугоўвання па-беларуску моўнай дыскрымінацыя?

- Так, адсутніцца абслугоўвання па-беларуску - гэта дыскрымінацыя па моўнай прыкмете, бо чалавеку адмаўляюць у абслугоўванні на роднай і дзяржаўнай мове па прыкмете менавіта гэтай мовы, навязваючы абслугоўванне на мове, для яго не роднай, на якой ён камунікаваць не хоча і не абавязаны.

- Паводле вынікаў апытаўніка, 74% беларускамоўных рэспандэнтаў вымушана пераходзіць на рускую мову пры абслугоўванні. Як гэтыя людзі ўплываюць на існаванне дыскрымінацыі?

- Такія людзі наўпрост нараджаюць дыскрымінацыю, падтрымліваюць яе. Бо калі б людзі свае моўныя права актыўна і энтанакіравана абаранялі, моўнай дыскрымінацыі ўжо б даўно не было. Больш за тое, актыўныя паводзіны чалавека спыняюць узікненне любой дыскрымінацыі і парушэнне правоў.

Іншымі словамі, беларус, які не абараняе сваё моўнае права, стварае ўмовы для дыскрымінацыі іншых беларусаў. Ён робіцца саўдзельнікам дыскрымінацыі.

- Ігар, як вы лічыце, ад каго залежыць існаванне моўнай дыскрымінацыі: ад улады ці ад простых людзей?

- Дыскрымінацыя і яе існаванне залежаць ад абодвух бакоў - і ад людзей, і ад дзяржавы. Але ўлада мае ў сваім арсенале больш сродкаў, каб гэтую дыскрымінацыю падтрымліваць або спыніць.

Недасканалае заканадаўства стварае ўмовы для дыскрымінацыі. Але і людзі сваім пасіўнымі паводзінамі спрыяюць таму,

што моўнае заканадаўства або практика яго прыменення застаюцца недасканалымі.

- Як цяперашнія заканадаўства, якое гарантую двухмоўе, упływaе на стан беларускай мовы ў сферы паслуг?

- Сённяшнія моўнае заканадаўства не гарантую рэальнага двухмоўя, таму яго ў сферы паслуг няма. Больш за тое, у адпаведнасці з нормамі ЕАЭС, руская мова з'яўляецца абавязковай, а беларуская - толькі дадатковая або па жаданні.

Гэтыя нормы пераходзяць і ў беларускія тэхнічныя рэгламенты. Яны сталі вышэйшымі за беларуское заканадаўства праз норму аб альтэрнатыўным выкарыстанні дзяржаўных моў, а не аб іх абавязковым ўжыванні.

- Што могуць зрабіць беларусы, каб выпадкаў дыскрымінацыі было мени?

- У любым выпадку, калі чалавек лічыць, што яго моўныя права парушаныя, ён мусіць напісаць пра гэта ў кнізе заўваг і прапаноў, а таксама напісаць заяву аб прыцягненні да адказніці паводле арт. 10.16 КаAP "Парушэнне заканадаўства аб мовах" і падаць яе ў выкандам або адміністрацыю, на тэрыторыі якіх адбылося парушэнне.

Таксама ёсць опцыя зварнуцца ў парламент, міністэрствы і іншыя ўстановы з прапановай удасканалення моўнага заканадаўства ў той сферы, дзе чалавеку гэтага не хапае.

Вы можаце падаваць зыскавыя заявы ў суд па прыкмете дыскрымінацыі і парушэння правоў спажыўцу. І, вядома, мець у сабе моц не пераходзіць на мову, якую вам прапануюць замест роднай.

А яшчэ памагчысці вы можаце не карыстацца паслугамі тых, хто парушае вашия моўныя права.

- Калі звартаць увагу на меркавані рускамоўных беларусаў, які браў ўдзел

у апытаўні, 93% з іх лічаць праблему дыскрымінацыі паводле нацыянальнай мовы актуальнай, а 95,8% становіцца ставяцца да месцаў, дзе абслугоўванне вядзецца па-беларуску. Што варта рабіць гэтай сацыяльнай групе, каб дыскрымінацыя паменшилася?

- Па-першае, трэба падтрымліваць такія месцы, дзе мы ўсе можам галасаваць за беларускую мову рублём. Хадзіць у краму, дзе абслугоўваюць па-беларуску, у цырульню, у лякарню, у кавярню і гэта далей. Такія месцы ёсць у каталогу "Свае". Калі будзе масавы попыт на абслугоўванне па-беларуску, у рускамоўных установах з'явіцца матывацыйныя выкарыстоўваць беларускую мову.

Па-другое, варта пісаць звароты установам, якія вы наведваце, з прапановай ужываць беларускую мову. Калі кавярня ці крама паважае сваіх наведвальнікаў, беларускую мову там з'явіцца.

Наогул, такое азначэнне як "рускамоўны" беларус, некарэктнае, бо ў Беларусі, я лічу, няма рускамоўных, а ёсць беларускамоўныя, якія не змаглі супрацьстаяць дыскрымінацыі па моўнай прыкмете і якіх гэта дыскрымінацыя перамагла. Таму яны прыхільна ставяцца да беларускамоўных ініцыятываў, бо гэта іх мова, якую яны хацелі б вярнуць, але, як звычайна такое бывае, чужімі рукамі.

- Некаторыя кампаніі ўжываваюць піар-хады, як рекламу і назывы па-беларуску, для прыцягнення ўвагі. Так робяць "A1", "Лідскэ", "Аліварыя", сетка аўтазаправак "A-100". Як гэтыя ўпłyвае на становішча беларускай мовы ў грамадстве?

- Калі беларуская мова ў кампаніі толькі ў назве, то гэта хутчэй прыкрыццё дыскрымінацыі, чым рэальная барацьба з ёй. Быццам бы беларуская мова ёсць, але ў сапраўднасці дыскрымінацыя па моўнай прыкмете ёсць таксама.

Гэта стварае ўражанне, што ў краіне яшчэ засталося месца для беларускай мовы, якія у реальнасці яна ператварылася ў праблему як для тых, хто мовай карыстаецца, так і для тых, хто хоча, каб яе стала яшчэ менш, а лепш - каб яна зникла наогул. Знікненне беларускай мовы - знікненне і беларускай дзяржаўнасці.

"Новы час".

Статус беларускай мовы на тэрыторыі Мытнага саюза

Manufacturer/Representative on the territory of Custom Union information

Інформація об ізготовітеле і уполномочненім представітеле на тэрыторіі Таможеннага союза
Кеден Одыагнады ўніверсальны туралы апарат

Інформація аб вытворцы і прадстаўніку на тэрыторыі Мытнага саюза

English	Русский	Қазақша	Беларуская
Name of manufacturer: Brother Industries, Ltd.	Наименование изготовителя: Brother Industries, Ltd. (Бразэ Индастриз, Лтд.)	Өндүруші: Бразэ Индастриз, Ко., Лтд.	Вытворца: Бразэ Индастриз, Лтд.
Address of manufacturer: 15-1, Naeshiro-cho, Mizuho-ku, Nagoya, Aichi 467-8561, Japan Telephone: +81-52-824-2511	Адрес изготовителя: 15-1, Назири-чо, Мізуго-ку, Нагоя, Аічи 467-8561, Японія Телефон: +81-52-824-2511	Өндүрушін мекенажай: 15-1, Назири-чо, Мізуго-ку, Нагоя, Аічи 467-8561, Японія Телефон: +81-52-824-2511	Адрас вытворцы: 15-1, Назири-чо, Мізуго-ку, Нагоя, Аічи 467-8561, Японія Телефон: +81-52-824-2511
Producer's authorized representative, importer, authorized organization by manufacturer, accepting claims and making repairs and equipment support: Brother LLC	Уполномоченная изготавителем организация, импортер, уполномоченная изготавителем организация на приемление претензий от покупателей и производящая ремонт и техническое обслуживание товара: ООО "Бразэр"	Арыз-шашымдарды қабылдайтын, жонде жумыстырын жүргізет және жабдықа көлдай корсететін өндүрушін мекенажай:	Скаржами, рамонтам і тэхнічнай падтрымкай займаеца аўтарызованы прадстаўнік вытворцы, импартёр, аўтарызованая арганізацыя вытворцы: ТАА "Бразэр"
Address of representative: 1st Tverskaya-Yamskaya street 21, Moscow 125047, Russia. Representative tel: +7-495-510-5050	Адрес представителя: Россия, г. Москва, 125047, М-1 ул. 1-я Тверская-Ямская, д.21 Телефон представителя: +7-495-510-5050	Өндүрілген мекенажай: Ресей, 125047, Мәскеу, 1-ші Тверская-Ямская көшесі, 21. Телефон прадстаўніка: +7-495-510-5050	Адрас прадстаўніка: вул. 1-я Цяркская-Ямская, 21, Масква 125047, Расія. Телефон прадстаўніка: +7-495-510-5050
Factory Name/Address: Please see reverse side	Производитель/адрес: см. на обратной стороне	Заявут жоне онын мекенажай: Артқы бетті қараныз	Назва/адрас фабрікі: гл. на адвартонным баку
State/Country of origin: Please see reverse side	Государство/страна присхождения: см. на обратной стороне	Шыгарган мемлекет/ел: Артқы бетті қараныз	Дзяржава/краіна паходжання: гл. на адвартонным баку

Вось некалькі дакументаў з камплементу дакументацый, які дадаецца да прынтара Brother. Як вынікае з дакументаў, юрыдычны адрес вытворцы і прадстаўніку на тэрыторыі Мытнага саюза ў Японіі, прадстаўнік - у Москве.

Документація выканана на чатырох

мовах: англійскай, рускай, казахской і беларускай. Што праўда, беларуская мова чацвёртая, але дасканалая па ўсіх пазіцыях.

У "Інфармацыі аб вытворцы і прадстаўніку на тэрыторыі Мытнага саюза", "Інструкцыі па хуткім усталіванні" і інш.

Інструкцыя па хуткім усталіванні

Распакуйце прыладу і праверце кампаненты

Інструкцыя Video FAQ (Відэа з пытаннямі і дзеяннямі) для атрымання доказамі на падставе прылады: [www.brother.kz/kodokonos](#)

Інсталавальны диск Brother

Інструкцыя па хуткім усталіванні

Інструкцыя па бесценым прылады

Руководство по применению (Дэвайсчына інструкцыя) (толькі для пачатковых наладж.)

Скачніце прылады документы наступную па блокам прылады, якіх доказамі на падставе прылады

Некаторыя мадэлі прадпрыемства не ве ўзяты

Апошнія версіі інтэрнэт-документаў на веб-сайце [Brother Solutions Center на веб-сайце \[www.brother.kz/for-business\]\(#\)](#)

ЗАУВАГА:

- Кампаненты, вымогаць запоўнені ад красна
- Даскуніц

Памяць пра таленавітага паэта, выдатнага выкладчыка, празаіка -эсэіста

У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі разгорнута кніжная выставка, прысвечаная 90-годдзю з дня нараджэння беларускага паэта і пісьменніка, літаратуразнаўца, педагога, члена-карэспандэнта НАН Беларусі, доктара філаграфічных навук, прафесара Алега Антонавіча Лойкі. На ёй прадстаўлены творы Алега Лойкі, а таксама выданне "Чалавек з сонечнай усмешкай", прысвечанае яго жыццю і дзеянісці, якое пабачыла свет у 2019 годзе.

Алег Лойка, доктар навук, прафесар, член-карэспандэнт Акадэміі навук Беларусі, легендарны дэкан філаграфічнага факультэта БДУ, быў аўтарам каля 100 кніг, з якіх больш за 30 - зборнікі паэзіі, 2 раманы, некалькі дзясяткаў літаратурных даследаванняў і перакладаў, рэцензій, эсэ.

Алег Антонавіч Лойка нарадзіўся 1 траўня 1931 года ў сям'і фельчара ў Слоніме. Пасля заканчэння беларускай Слонімскай сярэднюю школы № 1, ён паступіў на філаграфічны факультэт БДУ, які скончыў з адзнакай у 1953 годзе і быў рэкамендаваны ў аспірантуру. Алег Лойка вучыўся ў аспірантуры пры кафедры беларускай літаратуры БДУ, абараніў кандыдацкую дысертацию (1956).

Алег Лойка дэбютаваў вершамі у 1943 годзе ў "Баранавіцкай газэце". Выходзілі яго зборнікі паэзіі пазней: "На юначым шляху" (1959), "Задуменный пералескі" (1961), "Дарогі і летуценні" (1963), "Блакітнае азерца" (вершы і паэмы, 1965), "Каб не плакалі кані" (1967), "Дзівасіл" (1969), "Калі ў дарозе ты..." (выбранае, 1971), "Шчырасць" (1973), "Пачуцці" (вершы і паэма, 1976), "Лінія жыцця" (1978), "Скрыжали" (выбранае, 1981), "Няроўныя даты" (1983), "Грайна" (1986), "Пралескі ў акопах" (1987).

З 1956 года ён быў выкладчыкам новаутворанай кафедры беларускай літаратуры, з 1962 - дацэнтам кафедры, абараніў докторскую дысертацию ў 1969 годзе, з 1971 года - прафесарам кафедры беларускай літаратуры, з 1985 - загадчыкам кафедры беларускай літаратуры. У 1991-1996 - дэканам філаграфічнага факультэта БДУ. Пастаянна распрацоўваў новыя лекцыі, тэмы і семінары, чытаў курсы лекцый па "Гісторыі старабеларускай літаратуры", "Літаратуры XIX - пачатку XX ст.", "Уводзінах ў літаратуразнаўства", "Краязнаўству", спецкурсы па паэзіі, "Літаратурных славянскіх узаемасвязях" і іншыя.

Алег Лойка напісаў раманы-эсэ: "Як агонь, як вада" (1984) і "Францыск Скарына і сонца маладзікоў" (1990), аповесць "Скарына на Градчанах" (1990), аповесць "Кельты не ўміраюць" (1998), стаў аўтарам сцэнарыва дакументальнага фільма "Максім Багдановіч".

Літаратуразнаўц пераклаў на беларускую мову кніжку выбраных твораў Поля Верлена "У месяцаўым ззянні" (1974), І. Гётэ, "Спатканне і ростань" (1981), Ф. Шылер, асобныя творы рускіх, украінскіх, літоўскіх, латышскіх, польскіх і іншых паэтаў, быў перакладчыкам і ўкладальнікам 2-томнай антalogіі польскай паэзіі "Ад Буга да Віслы", куды увайшли вершы 180 паэтаў.

Стылістичную адметнасць лекцый А. Лойкі адзначалі студэнты БДУ, Варшаўская, Енскага ўніверсітэта. Распрацаваны ў курсах лекцый матэрыял быў пакладзены ў аснову дапаможніка і падручніка для ВНУ.

Пад кіраўніцтвам А. Лойкі было абаронена 17 доктарскіх дысертаций. Ён быў старшынём Вучонага савета па абароне дысертаций у БДУ, членам Вучонага савета Інстытута літаратуры імя Я. Купалы, членам рэдкалегіі часопіса "Веснік БДУ" (серыя IV), "Беларусь", "Спадчына", "Першыцвет".

Алег Лойка з'яўляецца аўтарам шасці манографій - "Новая зямля" Якуба Коласа: Вытокі, веліч, хараство" (1961), "Адам Міцкевіч і беларуская літаратура" (1959), "Сустэрчы з днём сёняншнім" (1968), "Максім Багдановіч" (1966), "Беларуская паэзія пачатку XX стагоддзя: Некаторыя заканамернасці і асаблівасці" (1972), "Старабеларуская літаратура" (2001). Творчы асяродак, літаб'яднанне "Узлёт", якім ён кіраваў чвэрць стагоддзя і ў якім узрасціў мностві вядомых сёняні літаратаў і навуковцаў, адданных слуг беларускага слова, такіх як А. Бутэвіч, Т. Шамякіна, А. Верабей, А. Разанаў, А. Пісъмянкоў, М. Скобла, С. Чыгрын і іншыя. Аматар і добры знаўца сусветнай паэзіі і навуковыя працы.

далучыць да гэтага скарбу айчыннага чытача прац перакладчыцкую дзеянісць.

Найялікшым захапленнем, якое Алег Лойка пранёс праз усё жыццё, стаў Янка Купала. Навуковец даследаваў творчасць нацыянальнага генія і з наватарскай смеласцю паказаў многія факты яго біяграфіі, жыццёвую драму і ўзаємадносіны з пісьменніцкім асяродкам.

Алег Антонавіч быў жанаты, меў дачку Антаніну, сына Паўла і ўнука Віталя, Алега і Надзею. Алег Лойка сябраваў з Уладзімірам Караткевічам, Янкам Саламеічам, Анатолем Вярцінскім і іншымі выбітнымі асобамі.

У 1982 годзе прафесар Лойка выдаў у Маскве ў серыі "ЖЗЛ" кнігу "Янка Купала". Гэта была першая кніга, напісаная беларусам пра беларуса і выдадзеная ў вядомай расійскай серыі, якую заснаваў Максім Горкі ў 1933 годзе. Прадмову да кнігі Алега Лойкі напісаў Іван Шамякін. Іван Пятровіч адзначыў, што кніга "гістарычна дакладная, праўдзівая, шчырая".

Наклад выдання пра Янку Купалу быў тады 150 тысяч экзэмпляраў. Тым не менш, купіць у Беларусі яго было немагчыма. Толькі праз 16 гадоў Алег Лойка падпісаў кнігу ў Слоніме: свайму земляку і філфакаўцу, краязнаўцу Сяргею Чыгрыну.

Захапляла фенаменальная эрудыція прафесара ў самых розных галінах ведаў, яго пранікнёнасць у з'явы культуры, умение красамоўна даносіць інфармацыю, генерыраваць новыя ідэі, якімі ён надзвычай шчодра дзяліўся са сваімі вучнямі (выгадаваў 25 кандыдатаў навук). Узаемадзяяне двух вызначальных фактараў у светапоглядзе, у мысленні А. Лойкі - рацыйнальна-навуковага і рамантычна-мастакоўскага - спрыялі нараджэнню новых ідэй, якія ўласбяліліся на практицы. Ён спалучаў у сябе чалавека рацыйнальнага, выдатнага даследчыка літаратуры з паэтом - лірыкам, у якога пераважаў задзейнічана эмасційная сфера.

У 1980-1990-х гадах адбывалася актыўнае навукова-канцэптульнае спазнанне феномену асветніка Францішка Скарыны. Алег Лойка як даследчык-скарынізнатэвіст выступаў на высокім міжнародным узроўні ў Венецыі і ў Кракаве, у Маскве і Парыжы, паказваючы Скарыну як постатаць агульнае ўрапейскага і сусветнага маштабу.

Апошнія 10 гадоў Алег Антонавіч жыў у Слоніме. Яго даймалі хваробы. Давялося перанесці некалькі цяжкіх аперацый. Дрэва яго жыцця не спыняла росту да апошніх дзён фізічнага існавання. Пераадольваючы боль на шпітальным ложку, у інвалідным вазку ён ствараў новыя вершы, празічныя творы і навуковыя працы.

Роднае слова трymала дух паэта, ён жыў паэзія, творчасцю, мужна трymаў фізічную немач, думаў пра Беларусь. Адной з апошніх яго старонак стаў верш-прысвячэнне:
 "Дзе вусны зноў табой ажыўляю,
 Маё тышасце, дзіва і бальзам,
 Івечнасцю тваёю прамаўляю
 Няячаны сам."

У кнізе "Чалавек з сонечнай усмешкай" створаны цэласны партрэт А.А. Лойкі, як вучонага, аўтара раманаў-эсэ, выхавальніка творчай моладзі, грамадзяніна і патрыёта Бацькаўшчыны.

"Такія паэты, як Алег Лойка не знікаюць, яны прадаўсяць духунае жыццю пасля смерці, жывуць датуль, пакуль іх слова будзе гучаць у вершах, пакуль будзе існаваць Беларусь, зямля Слонімская і мова нашага народа", - напісаў Алеся Бельскі.

Напрыканцы 2017 года ў Слонімскай раённай бібліятэцы імя Я. Коласа адбылося адкрыццё пакоя-музея Алега Лойкі (1931-2008).

28-30 кастрычніка 2021 у БДУ адбудзеца XIII Міжнародная навуковая канферэнцыя "Славянскія літаратуры ў кантэксле сусветнай", прысвечаная 100-годдзю БДУ і 90-годдзю з дня нараджэння члена-карэспандэнта НАН Беларусі, прафесара Алега Антонавіча Лойкі.

Падрыхтавала Э. Дзвінская,
 фота аўтара.

Новае выданне

Фотаальбом, прысвечаны Ермаловічу і Каханоўску

У Маладзечне выйшаў з друку фотаальбом "З верай і любоўю", прысвечаны 100-годдзю нашага славутага гісторыка і педагога Міколы Ермаловіча (1921-2000) і 85-годдзю пісьменніка, музейшчыка і краязнаўца Генадзя Каханоўскага (1936-1994). Альбом падрыхтаваў пісьменнік і літаратуразнаўц Ермаловіч з Маладзечна Міхась Казлоўскі.

Фотаальбом пабачыў свет, дзякуючы рунансі супрацоўніку Маладзечанскай цэнтральнай раённай бібліятэцы імя Максіма Багдановіча, якія шмат робяць дзеля пра паганды творчасці сваіх знакамітых землякоў і ўшанавання іх памяці.

Альбом "З верай і любоўю" падзелены на дзве часткі: у першай ідзе знаёмства з Генадзем Каханоўскім, у другім - з Міколам Ермаловічам.

Альбом багата аздоблены не толькі фотадзімкамі, але і рознымі тэкстамі. У ім змешчаны біяграфіі пісьменнікаў, выказванні вядомых людзей пра іх творчасць, надрукаваны балады паэта Віктара Шніпа ім прысвечаныя. Напрыклад, прафесар

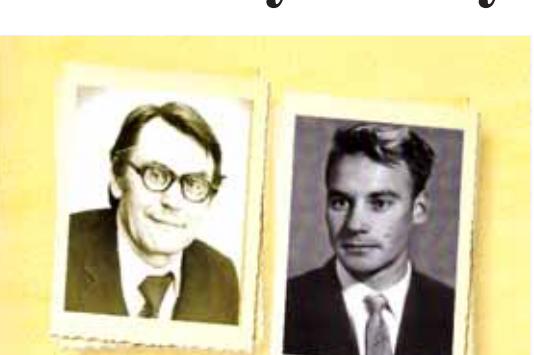
Анатоль Грыцкевіч некалі пра Міколу Ермаловіча сказаў, што ён "быў падзвіжнік, які адкрываў шырокаму колу чытачоў мінулае Беларусі, папулярызаваў яе даўнюю гісторыю, значна апярэдзіўшы нацыянальную канцепцыю гісторыі Беларусі".

А Міхась Казлоўскі ў прадмове адзначыў, што "з-пад пяра доктара гістарычных навук, пісьменніка і вучонага Генадзя Каханоўскага выйшлі ўнікальныя, насычаныя багатай краязнаўчай і гістарычнай фактурай, навукова вывераныя кнігі, якія ўвайшлі ў залаты фонд айчыннай гуманітарнай навукі".

Давайце пагартаем гэтыя фотаальбомы.

На першых яго старонках надрукаваны два партрэты. Партрэт Генадзя Каханоўскага намаляваў пры жыцці мастак Юрась Герасіменка-Жызненскі, а партрэт Міколы Ермаловіча мастак Кастусь Харашэвіч. Дзве працы мастакоў, нібы сардечна запрашаныя да сябе ў гості. Далей чытачы пазнаёміца з аўтографамі Каханоўскага і Ермаловіча, з іх біяграфіямі.

На адной са старонак альбома -

З верай і любоўю
 Фотаальбом
 да 85-годдзя Генадзя Каханоўскага і
 100-годдзя Міколы Ермаловіча

Міколы Ермаловіча і Генадзя Каханоўскага, якія любілі Беларусь, свой народ і даследавалі нашу гісторыю.

Сяргей ЧЫГРЫН.

Сусветнага ўзроўню каштоўнасці з фондаў Нацыянальнай бібліятэкі

Адным з самых цікавых элементаў упрыгожвання книгі з'яўляеца суперэкслібрис. Нацыянальная бібліятэка Беларусі мае ў сваіх фондах старадрукі, адзначаныя экслібрисамі, якія паходзяць з прыватных кнігасховішч французскай арыстакраты. Яны дэманструюцца ў гэтым месяцы ў Музей кнігі.

адкрыцця гэтай выставы Святлана Рыгораўна Пахоменкова. Мы яшчэ шмат чаго зробім для асэнсавання гэтай спадчыны. Нядайона была выпушчана калекцыя паштовак з выявамі французскіх суперэкслібрисаў.

- Мы хочам прадэманстраваць гэты бок кніжнай культуры, - адзначыў кандыдат гісторыч-

- Суперэкслібрис - гэта тое, што надае выключную каштоўнасць кнізе. Суперэкслібрис маглі мець далёка не ўсе, сёння гэта з'ява больш рэдкая, чым пяць стагоддзяў таму, - падзяліўся думкамі кандыдат культуралогіі Алеся Суша. - Уладальніцкі знак на пераплётнай вокладцы з залачэннем, цінненнем і сімвалікай - і ёсьць экслібрис.

Суперэкслібрисы захоўваюцца ў калекцыях большасці бібліятэк нацыянальнага ўзроўню, іх апісваюць у каталогах і выстаўляюць на выставах. Іх мелі прадстаўнікі шляхецкіх і магнацкіх родаў, заможная інтэлігенцыя ў ХІХ стагоддзі, іх маюць некаторыя сучасныя калекцыянеры. У фондах

навук Анатоль Сцебурака. - Мы маем цэлую калекцыю кніг з каштоўнымі вокладкамі, суперэкслібрисамі і з вялікім піетэтам глядзім на кнігі з манаршай бібліятэкі, якія з'яўляюцца сімвалам французскага каралеўства XIV-XVIII стагоддзяў. Тут прадстаўлены кнігі не толькі каралёў, але і іх жонак. Праз палітыку, праз культурную сувязі, адкуацыю беларускія землі былі знітаваныя з Французкім каралеўствам.

- У Францыі існавала некалькі тысяч экслібрисаў, а ў Расіі і на Украіне іх было значна менш, - распавёў калекцыянер Алег Аляксандравіч Судлянкоў. - На Беларусі іх мелі Гутэн-Чапскія, Радзівілы. Кнігі маюць шыкоўную пераплёт-

Нацыянальной бібліятэкі мы маем каштоўную калекцыю французскіх кніг з суперэкслібрисамі - гэта сусветнага ўзроўню каштоўнасці, якімі мы валодаем. Вывучаць гэтыя калекцыі пачыналі Таццяна Рошчына і Галіна Кірэева, далучаны да гэтай тэмам маладыя даследчыкі Таццяна Захарава і Анатоль Сцебурака. Шмат зрабіла для

ты, гэта адна з самых дарагіх скур, якія ішлі на пераплёт. Суперэкслібрисы не ведаюць падробак.

Навукова-даследчую працу па вывучэнні суперэкслібрисаў правяла Святлана Рыгораўна Пахоменкова.

Э. Дзвінская,
фота аўтара.

"Адраджэнне традыцыі: прыватныя выдавецтвы Рэспублікі Беларусь"

У чэрвені споўніцца 31 год з часу прыняцця Закона СССР "Аб друку і іншых сродках масавай інфармацыі". Гэты закон замацаваў свабоду друку і адмену цензуры. А праз два гады, таксама ў чэрвені, у незалежнай Беларусі першыя прыватныя прадпрымальнікі атрымалі ліцензіі на ажыццяўленне выдавецкай дэйнасці. З таго часу ў нашай краіне началося адраджэнне прыватнай індыянатыўнай сферы кнігавыдання. З гэтай нагоды Музей беларускага кнігадрукавання прадстаўляе выставу "Адраджэнне традыцыі: прыватныя выдавецтвы Рэспублікі Беларусь".

Карані прыватнаўласніцкага кнігавыдання ўзыходзяць да часоў беларускага першадрукара і яго паслядоўнікаў. Менавіта з таго часу началася шматгадовая гісторыя прыватнага выдавецтва на тэрыторыі Беларусі, развіццё якога было прыпынена ў савецкі перыяд, калі сфера кнігавыдання была манаполізавана дзяржавай. Але ўжо з 1970-х гг. у Беларусі началі з'яўляцца альтэрнатыўныя афіцыйнымі крыйнікамі інфармацыйныя матэрыялы. І менавіта Полаччына стала вытокам беларускага самвыдану, а таксама прыватнай індыянатыўнай ў беларускім кнігавыданні. На выставе "Адраджэнне традыцыі: прыватныя выдавецтвы Рэспублікі Беларусь" можна пабачыць унікальныя прадметы - кнігі, што выходзілі ў савецкі перыяд на Полаччыне падпольна.

Пасля атрымання першых ліцензій на ажыццяўленне выдавецкай дэйнасці началося павелічэнне і хуткае развіццё прыватных выдавецтваў краіны. Вядучымі недзяржаруцьымі выдавецтвамі Рэспублікі Беларусь у 1990-х гг. былі "Эрыдан", "Паліфакт", "Мет", "Аракул", "Амалфея", "Пікорп", "Сервер", "Сказ". Яны займаліся выпускам мастацкай, адкуацыйнай і асветнай літаратуры, дэтэктываў, фантастыкі, дысідэнцкай, палітычнай і сацыяльна-еканамічнай літаратуры. Прыватныя выдавецтвы "Тэхналогія", "Асар", "Экаперспектыва", "Аракул", "Хата", "Жаксон", "Беларускі кнігазбор" актыўна распаўсюдж-

валі творы на беларускай мове, а таксама ўзяліся за перавыданне нацыянальнай кніжнай спадчыны.

З пачатку 2000-х гг. бяспрэчнымі лідарамі беларускага кнігавыдання па тыражы і колькасці выданняў стала выдавецтва "Харвест". Да лідараў недзяржаруцьымі выдавецтваў у азначаны час адносіліся таксама "Папуры", "Аверсэв", "Кніжны дом", "Юніпрэс", "Тэхналогія", "Кавалер Паблішэрс", "Чатыры чвэрці", "Каўчэг" і інш. На сённяшні дзень прыватныя выдавецтвы выпушкаюць большую частку друкарскай прадукцыі краіны, іх выданні становяцца лепшымі на конкурсах "Мастацтва кнігі", трапляюць у музейныя зборы.

Акрэмія кніг, на выставе "Адраджэнне традыцыі: прыватныя выдавецтвы Рэспублікі Беларусь" можна пабачыць лагатыпы выдавецтваў, многія з якіх, як

напрыклад лагатып "Аверсэв", добра знаёмыя беларусам з самага дзяцінства.

Выставка працягнё працу да 15 жніўня. Шчыры запрашаем ўсіх ахвотных!

Дзіяна Каікур,
старшины навуковы супрацоўнік
Музея беларускага
кнігадрукавання.

Кніга "Мой спосаб чытання"

Наведваючы сталічную кнігарню "Цэнтральная" зноў не застаўся без пакупкі і набыў кнігу літаратурна-мастацкага крытыка, вядомага журналіста і блогера Паўла Абрамовіча. Выданне складаецца з тэкстаў, створаных у розныя гады для часопіса "Дзеяслоў" і іншых мас-медиаў!

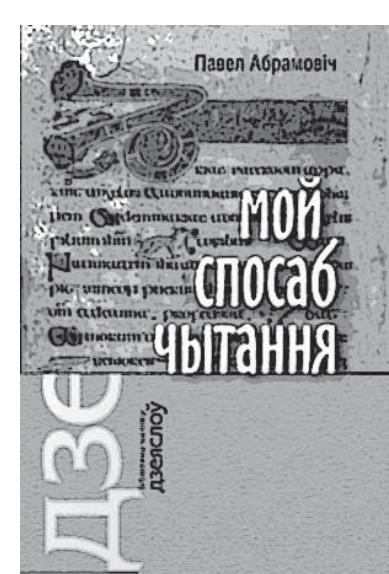
Наклад літаратурна-мастацкага выдання 200 асобнікаў. Адказны за выпуск Генадзь Віньярскі. Рэдактар Анатоль Іващанка, а ўпрыгожыў кнігу мастак Генадзь Мацур. Кэрэктарам з'яўляеца славутая Аксана Спрынчан. Таксама у кнізе змешчана творы П. Абрамовіча, што публіковалася ў

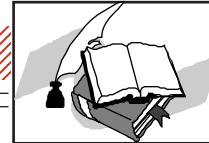
сацыяльных сетках. Усе тэксты пададзены у адпаведнасці з першакрыніцамі, з захаваннем правапісу арыгінала...

Асабіста мяне ўразіў нарыс "У пошуках свайго чытача". (Пісьменніцкая крытыка Беларусі XIX стагоддзя). Трэба адзначыць цікавую прадмову да кнігі, якую напісаў знакаміты літаратар Андрэй Федарэнка.

Прачытаў кнігу за паўтары гадзіны на адным дыханні і рэкамендую набыць усім аматарами роднага слова.

Аляксей Шалахоўскі,
гісторык культуры,
журналіст-фрылансер.

Ахвяраванні на ТБМ

1. Шыбут Алена Аляксандраўна - 30,00 р.
2. Ігар К. - 10,00 р.
3. Вячаслаў - 20,00 р.
4. Жаўнер Аляксей Уладзіславав. - 30,00 р.
5. Слабукараў І.М. - 20,00 р.
6. Іваноў Іван Іванавіч - 7,00 р.
7. Галац Ганна Антонаўна - 5,00 р.
8. Дуброўская Ілона - 5,00 р.
9. Мікула Ірына Сергеевна - 15,00 р.
10. Дуднікава Юлія Вячаславаўна - 10,00 р.
11. Бяспалава Таццяна Сяргеевна - 10,00 р.
12. Гутавец Максім Леанідавіч - 20,00 р.
13. Радзькова - 5,00 р.
14. Станкевіч Аляксей Сцяпанав. - 30,00 р.
15. Пучко Н. Л. - 20,00 р.
16. Пагарэлаў Віктар Леанідавіч - 20,00 р.
17. Пісарэўскі А.В. - 10,00 р.
18. Скрабец Вольга Рыгораўна - 10,00 р.
19. Рахацэвіч Д. Е. - 20,00 р.
20. Грышкевіч Ілля Мікалаевіч - 10,00 р.
21. Дэмух Наталля Яўгенаўна - 30,00 р.
22. Драпко Міхаіл Уладзіміравіч - 10,00 р.
23. Дзямідовіч Віталь Сяргеевіч - 100,00 р.
24. Пятроў Вадзім Аляксандар. - 500,00 р.
25. Зубарэвіч Настасся Віктар. - 10,00 р.
26. Мітуневіч А. А. - 5,00 р.
27. Лайурсік Ігар Юр'евіч - 300,00 р.
28. Забалотны - 50,00 р.
29. Бадзяк Ю.М. - 10,00 р.
30. Іваноў - 5,00 р.
31. Сахно Аляксей Мікалаевіч - 200,00 р.
32. Шышкоўская Настасся Іван. - 5,00 р.
33. Надольская Вольга Александ. - 10,00 р.
34. Пятроў - 2,00 р.
35. Наталля - 50,00 р.
36. Крыцкая Юлія Валер'еўна - 10,00 р.
37. Агапаў Дзяніс - 100,00 р.
38. Д. - 30,00 р.
39. Ляшчынская Н.І. - 50,00 р.
40. Дзямідава Л.Г. - 5,00 р.
41. Жукоўскі Вадзім - 50,00 р.
42. Захарава Таццяна Віктараўна - 30,00 р.
43. Палянок В.І. - 30,00 р.
44. Мамоцька Н.А. - 5,00 р.
45. Каваленка Алена Рыгораўна - 50,00 р.
46. Пратасеня Аляксандар Міхайл. - 10,00 р.
47. Панасюк Юрый Сцяпанавіч - 30,00 р.
48. І. - 10,00 р.
49. Бура А.В. - 100,00 р.
50. Лузан Андрэй Мікалаевіч - 25,00 р.
51. Салаў Максім Генадзеў - 150,00 р.
52. Міцько А.А. - 4,00 р.
53. Pete - 50,00 р.
54. Балтрамяюк Наталля Анатол. - 20,00 р.
55. Трызна Уладзімір Уладзімір. - 20,00 р.
56. Свірый Ігар Віктаравіч - 10,00 р.
57. Няхайчык А.Б. - 33,00 р.
58. Парэчына Наталля Іванаўна - 20,00 р.
59. Нагібовіч Марына Львоўна - 100,00 р.
60. Чырукі Дмітрый - 20,00 р.
61. Міціна Тамара Мікалаеўна - 7,00 р.
62. Лагіновіч І.А. - 20,00 р.
63. Ключанкоў Андрэй Аляксан. - 100,00 р.
64. Гаспадарык А.В. - 50,00 р.
65. Калібаба Дзіна Пятроўна - 50,00 р.
66. Шымборская Святлана Юр. - 10,00 р.
67. Пратасевіч Павел - 5,00 р.
68. Дзмітрый Юр'евіч - 10,00 р.
69. Макарава Ж.Я. - 20,00 р.
70. Васілевіч Мікалай Уладзімір. - 25,00 р.
71. Амяльковіч - 20,00 р.
72. Раманенка Дзмітрый Фёдар. - 50,00 р.
73. Баркоўская - 5,00 р.
74. Наважылаў В.В. - 40,00 р.
75. Жаркевіч Д.В. - 10,00 р.
76. Сабыніч Ірына Вячаслав. - 50,00 р.
77. Без імя - 20,00 р.
78. Анатоль - 50,00 р.
79. Смірноў А.В. - 20,00 р.
80. Лупанаў Я.В. - 30,00 р.
81. Невядомы - 70,00 р.
82. Дварэцкі Аляксей - 30,00 р.
83. Сапач А. Е. - 100,00 р.
84. Сакалоўскі Я.А. - 20,00 р.
85. Коўшун Аляксандар Мікалаев. - 10,00 р.
86. Рубцоў Артур Юр'евіч - 50,00 р.
87. Наталля - 30,00 р.
88. Князева Ірына Вячаславаўна - 30,00 р.
89. Храловіч Марына Рыгораўна - 50,00 р.
90. Корбут А.Н. - 10,00 р.
91. Кісялёва В.В. - 40,00 р.
92. Вольга - 20,00 р.
93. Даряфяюк Дзяніс Генадзеў - 20,00 р.
94. Абрамчук В.Н. - 20,00 р.
95. Лашкевіч Максім Уладзімір. - 10,00 р.
96. Лашкевіч - 10,00 р.
97. Рафаловіч Юлія Уладзімір. - 10,00 р.
98. Рыбінская Вольга Іванаўна - 20,00 р.
99. Янукенас А.В. - 20,00 р.
100. Іваноў А.І. - 10,00 р.
101. Гушча Іван Дмітрыевіч - 20,00 р.
102. Лявонавец - 20,00 р.
103. Баранцэвіч В.М. - 20,00 р.
104. Чумакоў С.А. - 100,00 р.
105. Карман А.С. - 5,00 р.
106. Міхайл - 5,00 р.
107. Ёдчык Дмитрый Анатолевіч - 10,00 р.
108. Б/н - 7,00 р.
109. Хёкнер Маргарыта - 60,00 р.
110. Налівайка Мікалай - 50,00 р.
111. Супіталёў А.Б. - 10,00 р.
112. Іваноў Іван Іванавіч - 50,00 р.
113. Лапко Уладзіслаў Усевалад. - 20,00 р.
114. Крупец А. С. - 6,00 р.
115. Судзінка Юрый - 10,00 р.
116. Сідарэнка Карына Сяргеевна - 15,00 р.
117. Маладцова Н.Н. - 10,00 р.
118. Бабко А.С. - 20,00 р.
119. Неўмяржыцкі Яўген Раман. - 20,00 р.
120. Рагожны Дзмітрый Аляксан. - 50,00 р.
121. Шурупава Н.Л. - 30,00 р.
122. Шаўчэнка - 20,00 р.
123. Кудэрвіч Д.В. - 20,00 р.
124. Дубараў Сяргей Мікалаевіч - 100,00 р.
125. РДС - 20,00 р.
126. Але́сь Свечка - 1 000,00 р.
127. Мацяш Настасся Анатолеўн. - 20,00 р.
128. Лахтанаў Дзмітрый Рыгор. - 100,00 р.
129. Alex Che - 20,00 р.
130. Лагімахаў Аляксандар - 100,00 р.
131. Дзмітрый Станіслававіч - 22,00 р.
132. Наталля на эл. энергію - 5,00 р.
133. Новікаў Я.А. - 50,00 р.
134. Ігнатовіч Дзмітрый Уладзім. - 25,00 р.
135. Шашко Д.І. - 3,00 р.
136. Шалай Вікторыя - 3,00 р.
137. Саўчук Яўгенія Мікалаеўна - 5,00 р.
138. Козыраў - 1,00 р.
139. Прывожая Інеса Мікалаеўна - 5,00 р.
140. Цітова - 10,00 р.
141. Бялевіч Сергей Мікалаевіч - 10,00 р.
142. Коцелёў Аляксандар Дзмітр. - 150,00 р.
143. Савіч С.А. - 5,00 р.
144. Ананім А.П. - 5,00 р.
145. Галаўко С.Н. - 50,00 р.
146. Бацян Валянціна - 10 р., г. Валожын
147. Гражынскія Галіна - 10 р., г. Валожын
148. Збліэнка Алена - 3 р., г. Валожын
149. Пятровіч Аксана - 10 р., г. Валожын
150. Таўгень Людвіка - 20 р., г. Валожын

Дзейнасць ГА "ТБМ імя Францішка Скарэны" па наданні роднай мове рэальнага статусу дзяржаўнай вымогае вялікіх выдаткаў. Падтрымка ТБМ – справа гонару кожнага грамадзяніна краіны.

Просім Вашыя ахвяраванні дасылаць на adres: вул. Румянцева, 13, г. Мінск, 220034, альбо пералічыць на разліковы раҳунак ТБМ № BY84BLBB30150100129705001001 у Аддзяленні № 539 ААТ "Белінвестбанка" IBAN - BLBBBY2X (УНП 100129705) праз любое аддзяленне ашчадбанка Беларусбанк.

Ульрыку Дэмэр.

Фота: Popowitz/ullstein bild via Getty Images

толькі ўзмоцніцца.

Занепакоенасць з нагоды магчыма ўступлення Украіны ў Паўночнаатлантычны альянс раней вызнаны прэзідэнт Расіі Уладзімір Путін. У інтэрв'ю тэлеканалу "Расія-1" ён нагадаў, што пры папярэдніх двух этапах пашырэння НАТА на Усход усе заклапочанасці Масквы былі прайгнаваны. Па яго меркаванні, "нехта павінен падумаць" пра то, як павінна рэагаваць РФ на пашырэнне НАТА да расійскіх меж, і пра то, што можна лічыць "чырвонай лініяй".

Юры Кагалай.

Бундэсбанк чакае значнага росту эканомікі ў Германіі

На прагнозах Німецкага федэральнага банка, рост эканомікі ў ФРГ у 2021 годзе складзе 3,7 адсотка. Толькі ў сярэдзіне снежня бундэсбанк чакаў прыросту на ўзроўні 3 адсоткаў ВУП.

Німецкі федэральны банк (бундэсбанк) скарэктаваў у бок падвышэння прагнозы на бягучы і будучы гады ў чакані "моцнага росту" німецкай эканомікі. Паводле новых прагнозаў, апублікаваным у пятніцу, 11 чэрвеня, эканоміка Германіі ў 2021 годзе вырасце на 3,7, а ў 2022 - на 5,2 адсотка ВУП. У 2023 годзе бундэсбанк чакае прыросту на ўзроўні 1,7 адсотка.

Толькі ў сярэдзіне снежня бундэсбанк прагнаваў рост німецкай эканомікі

ў аб'ёме 3,0 адсоткаў у бягучым, і 4,5 адсотка - у будучым годзе.

Німецкая эканоміка пераадольвае кризіс, выкліканы пандэміяй, - канстатаваў старшыня бундэсбанка Енс Вайдман (Jens Weidmann).

У сваіх прагнозах Німецкі федэральны банк зыходзіць з таго, што пандэмія ўдаца схутка здушыць, дзякуючы вакцынацыі, і гэта дазволіць без доўгіх прамаруджання паслабіць антыкаронавірусны аблежаванні. Па меркаванні экспертаў бундэсбанка, спажыўцы захочуць хутка кампенсаваць змушаную пасёнкасць з-за пандэміі, што асабліва пазытыўна адб'еца на сферы паслуг і прыватным спажыванні.

НГ.

БЫКАЎСКІЯ ДНІ
ў філіяле "Музей-дача Васіля Быкава"

Васіль Быкаў, будучы мастакі будуць ствараць свае карціны. І вы, сябры, таксама зможаце акунуцьца ў гэтыя таямнічы цуд і пабачыць на свае вочы стварэнне мастакіх твораў.

Кантактны телефон: 8 (029) 811-21-85.

Зоф'я Кавалеўская

Гісторыя Лідскага паўстання: успаміны пра Людвіка Нарбута*

(Працяг. Пачатак у папярэдніх нумарах.)

Нарбут так разумна ўмёў расставіць сваіх людзей, што ў вачах непрыяцеля яны разрасталіся да тысяч жаўнеру. Аднак гэтыя пагалоскі шкодзілі паўстанцам, бо супраць іх канцэнтравалася войска, якое сцягвалі з розных месцаў. Ладзіліся аблавы, з якіх Нарбут павінен быў выслізгаць. Гэта руйнавала яго партызанская планы. Прасіў сястру пярэчыць чуткам пра яго моц, а падтрымліваць чуткі пра жменьку паўстанцаў. Нарэшце, калі нават і вялікае войска не змагло перамагчы Нарбута, які хаваўся ў лясах, расійцы прызначылі цану за яго галаву. Здраднік за захоп Людвіка жывым павінен быў атрымаць тысячу рублёў.

Раёнам партызанская дзейнасці аддзела Нарбута была галоўным чынам даліна ракі Котра, а таксама Ковенская, Ягелонская і Аранская пушчы, што давала магчымым зрабіць пераход да Рудніцкай пушчы, а далей да пушчы Гарадзенской. Гэтыя пушчы і багны з'яўляліся для паўстанцаў свайго роду ляснымі фартамі, дзе людзі моглі адпачыць бяспечна.

Да найбольш значных сутычак Нарбута, якія праславілі яго імя, належаць:

1. Бітва пад Руднікамі, 25 лютага паводле дадзеных ўрада;

2. Бітва, названая бітвой пад Дубічамі, ці інакш, бітва ў Паддубіцкіх лясах, ці бітва пад Старжынамі, 30 сакавіка;

3. Бітва пад Кавалькамі ў Лакштуцянскім лесе, 8 красавіка;

4. Апошняя бітва пад Дубічамі, у якой Нарбут загінуў, 22 красавіка.

Гэтыя дадзеныя маем з урадавых крэйніц, бо сцерліся яны ўжо ў людской памяці, за выключэннем апошняй, крывавы фінал якой мочна ўразіць людскія сэрцы і розум.

Сяляне давалі схованкі параненым, а вясковыя жанчыны старанна іх апякалі. Пазней дзяржаўныя ўлады загадалі пад пагрозай суровай кары паведамляць пра такіх параненых. Гэтых нешчаслівых забірали ў шпіталь, а пасля выздараўлення аддавалі пад суд.

Аднак літасць і добрыя сэрцы сялян дазволілі схаваць параненых паўстанцаў і ўратаваць іх ад згубы. Але ўсё часцей аддзел павінен быў забіраць з сабой тых інвалідаў і з-за бытавых нязручнасцяў многія з іх паміралі. Раслі ў лесе хутка насыпаныя магілы з крыжыкамі і прозвішчамі, вышыткі на кары дрэў.

З высяканнем лясоў сляды гэтых магіл страпліся назаўжды. Бывае толькі, што часамі араты, апусціўшы плуг глыбей у лясную глебу, падыме на паверхню людскія косці.

РАЗДЕЛ VII

Над Мерычанкай. Малы прырост сіл.

Першая параза пад Руднікамі і Стажынамі. Урадавыя крэйніцы. У пушчы пад Зубравым. Бітва пад Кавалькамі. Выход з пасткі. Розгалас імя Нарбута і павеліченне сіл аддзела. Нефартунная засада. Пройгрыш бітвы пад Дубічамі.

Затрымаўшыся на нейкі час у лясных ваколіцах Начы і Эйшышак, Нарбут са сваім ненамнога павялічаным аддзелам, выправіўся ў Руднікі, што ў бок Вільні, таму што спадзяваўся, што там да аддзела далучачца новыя людзі. І сапраўды, падчас пастою над Мерычанкай да лагера Нарбута далучыўся Андрэйёлі са жменькай віленскай моладзі. Ён нарадзіўся ў 1837 годзе ў Вільні. Маці яго была польскай, а бацька грэкам, меў гарачы паўднёвы тэмперамент, яго палымяныя чорныя очы выдавалі ўзвышаныя пачуцці. Маці выхавала ў сына глыбокую прывязанасць да Краю, дзе нарадзіўся і якому павінен быў верна служыць да смерці. У дзяяцтве Андрэйёлі меў слабое здароўе і таму загартоўваў сябе праз спорт. Гэтыя заняткі далі плён: ён развіў у сабе нязвыклую фізічную сілу і даскаласць, што вельмі прыдалося ў будучым жыцці. Мог асядлаць любога каня, выдатна веславаў і плаваў, быў чэмпіёнам па фехтаванні. Пасля заканчэння школы ў Вільні вучыўся медыцыне ў Маскве, але хутка гэтыя заняткі кінуў, паступіў у школу маймання, адтоль быў залічаны ў Акадэмію Мастацтваў ў Пецярбургу. Пасля заліку апошніх экзаменаў Андрэйёлі выехаў у Рым, потым у Парыж, дзе прадоўжыў вывучэнне жывапісу. У 1862 годзе ён вярнуўся на раёну, дзе ўжо ўсё кіпела і рыхтавалася да паўстання. Андрэйёлі не застаўся пасіўным сведкам. Ён знайшоў контакт з Нарбутам і далучыўся да яго шэрагу.

Зламаная ў адпаведным месцы лесу сасонка была знакам, што тут будзе чакаць праваднік, які прывядзе ў лагер. Аднак замест правадніка Андрэйёлі сустроў маладую жанчыну. Ён незадаволена зморшчыў лоб і толькі даведаўшыся ад яе, што перад ім Тэадора Манчунская, весела павітаўся, адгукнуўшыся да таварышаў: "Панове! Шапкі ўгару! Сястра Галоўнага!"

Манчунская прынесла інфармацыю і кош з ядой для добрахвотнікаў. Не звяртаючы ўвагі на сур'ёзнасць хвіліны, з вуснаў моладзі зрываліся вясёлыя неасцярожныя слова. Андрэйёлі абяцаў Манчунскай прынесці ў якасці паска "стужку", сарваную з гвардзейца, яна абавязалася сама пашыць для яго канфедэратку. Рассталіся поўнымі веры ў будучыню. Праваднік, якога прывяла Манчунская, давёў добрахвотнікаў да лагера Нарбута. З гэтага часу Андрэйёлі не пакідаў лагер да самай апошняй хвіліны.

Гэта яму мы абавязаны тым, што маем зарысаванае аблічча Галоўнага, бо Нарбут не любіў фатографавацца. Андрэйёлі намаляваў вобраз Нарбута па памяці і па рысах падобнага на Людвіка малодшага брата Баліслава.

Гэта ён, Андрэйёлі, пераказаў нашчадкам пра апошнюю хвіліну Галоўнага і яго верных таварышаў, якія пад градам маскоўскіх куль вынослі параненага Людвіка ў бітве пад Дубічамі, намаляваўшы карціну пад назвай "Смерць Нарбута", якую цяпер знаходзіцца ў школе Бацінёл²⁷ прадмесця Парыжа.

25 лютага каля Руднікаў над Мерычанкай адбылася першая важная бітва аддзела Нарбута з маскоўскім войском. Шалі поспеху напачатку скіліліся на бок паўстан-

цаў, якія давалі годны адпор расійскім ротам, а потым спрытна адступілі ў глыбокую пушчу.

Ва ўрадавых выданнях першы ўспамін аб знаходжанні аддзела Нарбута ў Эйшышскіх лясах з'явіўся толькі 19 лютага ў "Рускім Інвалідзе", адначасова з паведамленнем пра выбух паўстанчага руху пад кіраўніцтвам Рагінскага ў Мазырскім павеце Менскай губерні. Гэта быў дзве першыя знакавыя аўтавы пра рух на Літве.

Праз пару дзён "Інвалід" паведамляў: "Дня 28-га лютага з Ліды была выслана 1 рота жаўнеру і палова эскадрана ўлану, а з Вільні - рота лейб-гвардыі маскоўскага палка, I плутон²⁸ казакаў. Гэты атрад, рушыў з чыгуначнай станцыі Алькенікі ў бок Руднікаў каб далучыцца да галоўных сіл, якія выйшли з Ліды і напаткаў банду паўстанцаў у Рудніцкім лесе. Пасля кароткай сутычкі, у якой быў паражаны 3 жаўнеры і адзін казак, маскоўская рота і казакі рушылі ў лес і разагналі банду, якую разбеглася. У гэтай сутычкы здабылі 3 фузы і косы, забіты 4 паўстанцы і конь камандзіра. Банда, рассыпаная па лесе, на другі дзень пераследавалася палкоўнікам Вінбергам. З Вільні ў Руднікі высланы на падводах 2 роты лейб-гвардыі стралковага батальёна і рота лейб-гвардыі фінляндскага палка па чыгунцы з Алькенікай для супольнага дзеяння."

Гэтая справа дзяржаўна харектарызуе тую занепакоенасць, якую выклікаў Нарбут і колькасць войскаў, якія сцягваліся супраць яго невялічкага аддзела, які паводле "Інваліда" адразу разбегся.

Памяць пра бітву пад Руднікамі захоўваецца сярод людзей да гэтага часу. Яшчэ жывуць старыя, што бачылі ўсё на ўласныя очы. Гэтыя сведкі гавораць, што пад Руднікамі ваяваў не адзін Нарбут, а аўяднаны паміж сабой трох аддзелы: Віславуха, Парадоўскага і Нарбута. Аднак, здаецца, што тут закралася памылка: Парадоўскі, як вядома, прыняў кіраўніцтва значна пазней. Гэта мог быць ашмянскі аддзел, але на яго чале не мог стаць Парадоўскі. Дарэчы, бітва адбылася 25-га лютага, калі акрамя Нарбута, які выклікаў самы ранні рух у Лідскім павеце, пра арганізацыю іншых паўстанчых аддзелаў у Віленскай губерні, наогул не было чуваць. Можа пад Руднікамі біліся трох аддзелы атрада Нарбута? Людское паданне гаворыць аб іншым. Указваюць на магілы палеглых і з даўніяй сімпатый, узгадаванай яшчэ дзядамі ва ўнуках, гавораць пра Нарбута. Пад Руднікамі загінуў таксама і адзін афіцэр расійскай арміі. На яго магіле стаіць помнік з адпаведным надпісем.

Нарбут меў звычай: дзеля канспірацыі сваіх планаў раскідаць аддзел на дробныя пададдзелы - "дзясяткі", якія разыходзіліся і з'яўляліся тут і там, а потым збіраліся ў абумоўлены месцы. Пасля выступу маскалёў, Нарбут скрыстаўся хвілінай і перайшоў да Паддубіцкіх лясах, а потым рушыў у Забалацкую пушчу. Праз час яго аддзел быў на краі Гарадзенскай пушчы. Навакольныя жыхары выказвалі паўстанцам вялікую сімпатыю і забяспечвалі аддзел правізіяй. Праз нядоўгі час Нарбут зноў

рушыў у бок Дубічамі, і там спыніўся ў лясах непадалёк вёскі Старжыцы.

30 сакавіка пачалася новая бітва. Паўстанцы, седзячы ў засеках за драўлянай сцяной, густым агнём сеялі смерць сярод шэрага расійскіх жаўнеру. Затым Нарбут высунуўся з засекаў і манеўрам вывеў непрыяцеля ў балота пасярод лесу, і там, загразшага па калені ў балоце, пачаставаў новай порцыяй агню. Роты паламалі шэрагі і адступілі, пакідаючы за сабой многа забітых.

Пасля гэтага годнага адпору ворагу, Нарбут зноў павярнуўся ў пушчу, а слава яго пачала расці, пашырацца, ахопліваць сялянскія двары і шляхецкія засценкі, вёскі і мястэчкі. І той, і гэты бралі зброю і выходзілі з дому, каб папоўніць шэрагі паўстанцаў.

Маскоўская дзяржаўная выданні ў гэтых час давалі даволі цымянную інфармацыю. "Северная почта" 30 сакавіка пісала: "Атрад Нарбута, якога пераследаваў капітан Цімафеев, разбіўся на дзясяткі, рушыў да вёскі Зубрава і зноў злучыўся за Новым Двором. Для затрымання Нарбута з Гародні быў выслана троі роты і эскадрон улану пад кіраўніцтвам палкоўника Вінберга".

Праз некалькі дзён "Кур'ер Віленскі" № 38 пісаў: "У Лідскі павет высланы 2 роты лейб-гвардыі Паўлаўскага палка і 50 казакаў пад кіраўніцтвам капітана Цімафеева. 30 сакавіка яны рушылі да вёскі Бершты, дзе на рацэ Котра знайшлі мост, разабраны паўстанцамі. Аддзел дайшоў да вёскі Пілаўцы, дзе даведаліся аб tym, што камандзір банды Нарбут і ксёндз Гарбачэўскі перайшли лясамі пад Дубічы, куды і павярнуў капітан Цімафеев. Як толькі ланцуг жаўнеру ўступіў на ўскраек лесу, паўстанцы спакалі яго шчыльным агнём з засекаў. Ланцуг, падтрыманы рэзервам, кінуўся на паўстанцаў, але паўстанцы пакінулі засекі і расцерушыліся па лесе. Ланцуг, часам ідучы па пояс у вадзе, пераследаваў іх у густым багністым лесе. Паўстанцы рассыпаліся ў розныя бакі і пакінуўшы свое рэчи, катлы і адну фурманку. Далейшы пераслед быў спынены з-за стомленасці коней. У вайскоўцу забіта 2, паранена 6 чалавек. Параненых і забітых паўстанцаў бачылі каля 25-ци. У той жа час казакі захапілі жыхара ваколіцы Янкоўскага, які накіроўвася да паўстанцаў. У яго возе зайшлі зброю, волова і пуд пораху. Вайсковы аддзел, зрабіўшы ў гэтым пад лесе пятым ў 50 бёрст, прыйшоў на начлег у маёнтак Новы Двор".

Падобна на тое, што і Нарбут праходзіў каля Новага Двара, кіруючыся да Забалацкай пушчы. У тых паданнях, што дайшлі да нас, часта прыпамінаецца бітва ў гэтым месцы. На самай справе там здарылася некалькі дробных нязначных сутычак. Некалькі паўстанцаў выбеглі з лесу, каб забраць пасылкі ў мястэчку, а калі яны ўжо вярталіся ў лес, на іх напаў дробны атрад жаўнеру. Пад час узаемнага абмену стрэламі быў забіты расійскі афіцэр. Маскоўскі атрад павярнуўся ў бок Эйшышак, а паўстанцы - спакойна пайшлі ў лагер.

Пасля бітвы пад Старжынамі ў Паддубіцкіх лясах аддзел Нарбута зноў адпачываў некалькі дзён у Гарадзенскай пушчы каля вёскі Зубрава, дзе меў верных сабе сялян. Пад час пастою да аддзела далучыліся некалькі чалавек. Сэрцы забіліся мацней, бо вырасла вера ў поспех.

(Працяг у наступным нумары.)

* Zofja Kowalewska. Dzieje powstania lidzkiego: wspomnienie o Ludwiku Narbutie. Wilno, 1934. Зоф'я Кавалеўская. Гісторыя Лідскага паўстання: успамі

"...Чуеш, як час бяжысь?"

Жыць на свеце цікава,
Значыца будзем жыць", -
радкі з Гімна "народнага" клуба
"Сучаснік", які хутка адзначыць
сваё 30-годдзе.

Годам афіцынага прызнання клуба стаў 1993 год. Але гісторыя "Сучасніка" пачалася яшчэ раней, калі мы ўсе адчулі новыя павевы ў нашай краіне.

Стрымліваная неабходнасць грамадзян у абмераванні вялікіх зменаў у жыцці краіны напачатку 90-х вылілася ў стварэнне розных нефармальных аб'яднанняў, на пасяджэннях якіх горача абмярковаліся пытанні не толькі штодзённага жыцця.

На Дрысеншчыне спачатку гэта быў клуб "Адраджэнне" з самым шырокім спектрам поглядаў на падзеі 90-х, у сустрэчах якога бралі ўдзел людзі розных попяльцаў, узросту і палітычных пазіцый. Важна было тое, што не было варожасці, калі збіраліся ветэраны і людзі больш маладога ўзросту, для якіх больш харэктэрным было жаданне больш хуткага руху да змены.

Затым невялікая трансфармацыя - і клуб ўзяў сваёй ідэй рабіць сустрэчы з вядомымі людзьмі - "Клуб цікавых людзей", падчас пасяджэнняў якога абмяркоўваліся пытанні мовы, культуры, нашай самаідэнтычнасці. Нельга сказаць, што ўсё ішло гладка: былі спрэчкі, непараразумені... Што рабіць, такі быў час: новы, невядомы, калі самі грамадзяне атрымалі магчымасць адкрыта выказываць свае думкі і ўплываць на мясцовую рашэнні. Вынікам гэтага стала стварэнне пры выканкаме клуба "Дыялог", на якім разглядаліся нават пытанні, што выносіліся на пасяджэнні раённага Савета дэпутатаў. Шмат у гэтым накірунку зрабіла Эма Валянціна Аржанік, якая на той час была загадчыкам аддзела інфармацыйнай прызыранкі органаў улады не чураліся прысутнічаць на пасяджэннях гэтых грамадскіх аб'яднанняў. Не паўставала і пытання юрыдычнай регістрацыі, бо гэта была, так бы мовіць, форма для супольнага дыялогу грамадзян і органаў

улады. І можна прывесці шмат добрых прыкладаў таго часу, калі такое супрацоўніцтва давала плён.

Але час і далейшыя падзеі грамадскага жыцця зрабілі сваю справу. Калі клуб "Сучаснік" стала "прыпісаўся" да раённай бібліятэкі, змяніліся формы яго працы, змест якіх вызначаўся інтэрэсамі яго ўдзельнікаў. І дзякуючы яго кірауніку - Крук Валянціне Іосіфаўне, ён набыў абрэзы клуба цікавых сустрэч, у фармат працы якога ўпісваліся: падарожкі, і нават за межы краіны, цікавыя імпрэзы з вядомымі асобамі не толькі рэгіёна, творчыя вечарыны сяброў клуба і вядомых пісьменнікаў, паэтаў... Пасяджэнні сталі рэгулярнымі, з'явіўся Гім клуба і яго эмблема - мудрая Сава, а дэвізам клуба стаў выраз: "Усё аддаў - і скарб набыў, што для сябе збярог - згубіў".

Той перыяд, калі клубам кіравала Валянціна Іосіфаўна стаў, бадай, самым плённым у яго жыцці і дзейнасці. І з таго часу застаўся вялікі архіў, знаёмства з якім дае магчымасць убачыць і адчуць пульс таго часу, зразумець, якім багатым можа быць жыццё людзей, заангажаваных у арганізацыі не толькі свайго цікавага асабістага жыцця, але і рэспубліканскай прэсы.

Праца клуба "Сучаснік" уганаравана званнем "Народнага", і ў каторы разён падтрымлівае гэта званне, а таксама ўзнагароджваеца Дыпломамі на раённых конкурсах аматарскіх аб'яднанняў.

Пэўны час яго кірауніком была Людміла Васільеўна Гагалінская, якая больш увагі надавала цікавым падарожкам, экспурсіям,

Вось і гэтым разам, на чарговым раённым конкурсе аматарскіх аб'яднанняў, клуб пацвердзіў сваё высокое званне творчага аб'яднання. А новому кірауніку "Сучаснік", Калеснікавай Святлане Генадзеўне, для якой удзел у раённым свяце аматарскіх аб'яднанняў быў своеасаблівым экзаменам, і сябрам клуба давядзенца німала папрацаўца, каб адпавядаць высокому статусу "Народнага".

Экспазіція "Сучасніка" ўрэжвала сваім экспонатамі. А гэта - багатая калекцыя значкоў Мікалая Запасніка, якой наўрад ці знайдзеца аналаг у вобласці, працы майстрыцы-вязальшчыцы Ірыны Салаўёвой, якія атрымалі прызвінне на конкурсе розных узроўняў, модныя зараз работы, сшытыя з тканін розных афарбовак - лапікавыя коўдыры Святланы Калеснікавай, вязаныя казачныя персанажы Надзеі Іванеевай і Крысціны Шыпілы, а таксама багаты архіўны ма-

нию крестьян", аўтар шматлікіх вершаў, перакладаў на польскую мову беларускія народныя песні, рыхтаваў да выдання "Полны беларускі песенник". А яго твор "Двіна" перакладзены на некалькі замежных моваў.

Вось у такім гісторычным месце і прайшоў раённы конкурс, у якім прынялі ўдзел калі двух дзясяткаў творчых аматарскіх аб'яднанняў раёна.

Апроч таго, што кожны

калектыў абараняў сваё ганарове званне, яго арганізаторы зладзілі конкурсы на лепшэ выкананне народных танцаў, прыпевак, дэфіле - "Суkenka з бабулінага куфра", арганізавана выставка тканых даўней ручнікоў, якія старэйшыя нават за некаторых удзельнікаў свята, і іншыя забавы.

А клуб "Сучаснік" і надалей збіраеца кіравацца правіламі сваёй дзейнасці, якія распрацаваны напачатку яго стварэння:
Будзь цікавым.
Будзь цікаўным.
Не шкадуй сябе дарыць.
З намі той, хто сам гарыць.
Не саромейся і браць.
Не лянуцца пазнаваць.
П'юць у нашым клубе ўсе -
Толькі чай, ды пакрысе.
Больш гавораць, чым ядуць.
Ды і то, калі дадуць.
Сябе прасіць не прымушай,
А сам у госci запрашай.

**Валянціна Болбат,
ТБМ, Верхнядзвінск.**

У госці да Радзівілаў і не толькі

Летнія канікулы вучні 8-х класаў сярэдняй школы № 11 г. Ліды пачалі з пазнавальнай і займаўшай вандроўкі ў невялікі, але вядомы ва ўсёй Беларусі горад Нясвіж, горад, які і сёння называюць "століцай некаранаваных каралеў Вялікага Княства Літоўскага". Аб знаёмстве з гістарычна-культурнай спадчынай, якую пакінулі нам Радзівілы, вучні марылі ўжо даўно, і вось доўгачаканыя мары здзейсніліся.

Шлях да Нясвіжа праўшоў праз гарады і мястэчкі, абы якіх вучні таксама пачулы розныя факты з гісторыі і цікавыя паданні. А гэта Бярозаўка, Наваградак, Карэлічы, Мір і іншыя.

Нясвіж сустрэў нас добрым надвор'ем і падрыхтаваў васьмікласнікам шмат яскравых і запамінальных імгненняў.

Першым аб'ектам знаёмства стаў нацыянальны гістарычна-культурны музей-запаведнік "Нясвіж", які ўнесены ў спіс Сусветнай спадчыны ЮНЕСКА. Дарога да палаца

Радзівілаў, які акружаны ланцугом азёр і паркай, адразу пе-ранесла нас у час, калі некалі там жылі яго гаспадары. Падчас наведання палаца нам увесь час здавалася, што вось-вось выйдзе хтосьці з вільможных асоб роду Радзівілаў прывітае нас уласна і працягне экспкурсію па пакоях велічнага палаца.

Пасля знаёмства з гісторычным палацам і жыццём княжацкага роду Радзівілаў, якія жылі там да пачатку Другой Сусветнай вайны, мы наведалі Стары парк, дзе прыміна ў спякотны дзень пагуляць ў прахалодзе. Юныя турысты ўбачылі скульптурныя кампазіцыі, алею знамітых асоб, якія ўнеслі значны ўклад у жыцце Нясвіжа ў разныя часы, а сёня памяць аўтых увекавечана ў бюстах.

Касцёл Божага Цела, пабудаваны ў 1587-1593 г. ў стылі барока, дзе сёння знаходзіцца крыпта княжацкага роду Радзівілаў, міма не пройдзе ніводны турыст. Восьмікласнікі таксама наведалі велічны храм. А недалёка ад касцёла, у скверы, устаноўлены ў 1982 годзе помнік Сымону Буднаму, каб нагадаць усім гасцям горада, што менавіта ў Нясвіжы беларускі асветнік зай-

маўся выдавецкай дзейнасцю. З яго ўдзелам у 16 стагоддзі была заснавана друкарня, дзе выйшла першая на беларускіх землях кніга "Катэхісіс" у форме пытанняў і адказаў.

Наступным аб'ектам знаёмства стаў будынак нясвіжскай ратушы. Гэта, як даведаліся школьнікі, адна са старэйшын ратуш Беларусі, якая адлючвае сваю гісторыю з 1596 года. Сёння, пасля рэстаўрацыі помніка архітэктуры, які таксама ўваходзіць у спіс аб'ектаў нацыянальнага гістарычна-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж", тут знаходзіцца музей "Гарадскіе самакіраванні Нясвіжа XVIII - першай паловы XIX стагоддзя". Вежа ўпрыгожвае гарадскі гадзіннік, а вакол размясціліся гандлёвыя рады.

Не менш цікавым для дзяцей стала знаёмства з гардской Слуцкай брамай, помнікам барока. Гэта адзінай сёння з пяці брам, якія захавалася да нашага часу. Пастаўленая яшчэ ў 16 стагоддзі, сёння Слуцкая брама нам нагадвае і дапамагае ўявіць той далёкі час, калі вакол Нясвіжа дзейнічалі абарончыя ўмацаванні.

Вяртаючыся ад брамы ў цэнтр горада, мы зазірнулі ў

невялікі сквер каля фантана. Нашу ўвагу прыцягнуў цар жывёл - леў, які горда ўзнёсся на п'едэстале і адною лапаю троима герб Нясвіжа. Знізу на мемарыяльнай шыльдзе размешчаны з пасыпакі азначных падзеяў у гістарычным развіцці горада. Леў - сімвал мужнасці. Гэта ж жывёла сустракаеца і на гербе нашага горада. Прыйгледзеўшыся да выявы, мы быццам бы ў думках адразу перамяшціліся ў Ліду. Але гэта толькі ў думках. На справе дарога да Нясвіжа да Ліды была наперадзе.

Час ў дарозе праляцей вельмі хутка, гэтаму дапамаглі незабыўныя ўражанні, новыя веды, якія сталі добрым пачаткам летніх канікул. Упэўнена, што вучні здзейсняць за лета не адно падарожжа па Беларусі. Наша краіна вельмі багата на гістарычна-культурную аб'екты, помнікі архітэктуры, прыроды і археалогіі. Лета наперадзе! Трэба правесці яго з карысцю для сябе і сваіх родных!

Наталля Анашкевіч,
класны кіраўнік 8Б
класа сярэдняй школы
№ 11 г. Ліды.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Эдуард Акулін, Алена Анісім, Алеся Аўласевіч,
Юрась Бабіч, Марыя Баравік, Аляксей Карпенка,
Эла Оліна, Ігар Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч,
Станіслав Суднік, Людвіка Таўгень, Алег Трушав,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://nslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://tbm-mova.by/> <http://belkiosk.by/>

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб зарэгістрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by, kajety@list.ru

Лідскі аддзел рамёстваў і традыцыйнай культуры - пераможца рэспубліканскага фестывалю-кірмашу "Вясновы букет"

22 траўня 2021 г. у Менску адбыўся XII рэспубліканскі фестываль-кірмаш народных мастацкіх рамёстваў "Вясновы букет".

Лідскі аддзел рамёстваў і традыцыйнай культуры прадстаўлялі супрацоўнікі ўстановы - знакамітыя ў раёне майстры-прафесіяналы, удзельнікі шматлікіх фестывалаў, выставак і кірмашоў народнай творчасці.

Пры падвядзенні вынікаў свята аддзел рамёстваў і традыцыйнай культуры стаў пераможцай і атрымаў пачэсны Дыплом I ступені! Для працаўных людзей гэта ўзнагарода - добры штуршок для новага развіцця ў творчасці.

На фестывалі традыцыйнае белаўзорыстае ткацтва Панямоння дэманстравала майстар-клас па ткацтве Сільвановіч Валянціна.

- Я не толькі презентавала свае работы, вытканыя ў апошні перыяд часу, але працаўала за кроснамі, папулярызуючы гэты кірунак дзейнасці. Журы высока ацаніла маё валоданне тэхнікамі шматлітага ткацтва і якасць вырабаў. Мяне ўзнагародзілі Дыпломам II ступені, - паведаміла Валянціна Генрыкаўна.

Аўтарская выстаўка выцінанкі Дар'і Юрчык была прадстаўлена па ўсіх канонах традыцыйнага выразання з паперы. Вобразы прыроды і родных мясцін, святы і абряды, якія жывуць у памяці беларусаў, перадае ў сваіх работах мастачка.

- Я сустрэлася са сваімі сябрамі-калегамі па рамёстве і сярод шматлікіх работ ацаніла свой прафесійны ўзровень. Галоўным майстрам дасягненнем з'яўляецца адаптация ў сучаснае асяроддзе аднаго з найцікавейшых кірункаў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Людзі жадаюць набываць выцінанку, каб упрыгожыць сучасны інтэр'ер, - гаворыць Дар'я. За свае работы Дар'я Станіславаўна атрымала Дыплом II ступені.

Майстар па кераміцы Алена Свідэрская годна ўпрыгожвала кірмаш выстаўкай традыцыйнай жгуцікавай керамікі. Гэта былі талеркі, глыбокія вазы, дэкаратыўныя пано, а калекцыя

свістулек уразіла сваёй аўтарскай непаўторнасцю.

- У мене засталіся найлепшыя ўспаміны пра свята. Я сустрэла апантаных сваёй спраўдай людзей, убачыла высокі ўзровень масацтва па ўсіх кірунках рамеснай дзейнасці, пераняла каштоўныя вопыты. Фестывалі з мэтай зблажэння і распаўсюджання народнай культуры павінны жыць. Гэта добрая магчымасць узбагаціць людзей як духоўна, так і

матэрыяльна, - падзялілася ўражаннямі Алена Міхайлавна.

Вяртанне дадому было прыємным. З ганаровымя ўзнагародамі, святочным настроем, віншаваннямі блізкіх і калег.

Дыдышика І.М.,
метадыст аддзела
рамёстваў і
традыцыйнай культуры
ДУ "Лідскі раённы цэнтр
культуры і народнай
творчасці".

**Аўтары цалкам адказныя за падбор
і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.
Рэдакцыя рукапісы не вяртае.**

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.
231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Выдавец: Установа інфармацыі "Выдавецкі дом ТБМ".
Газета падпісаны да друку 14.06.2021 г. у 17.00. Замова № 1452.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1200 асобнікаў.

Падпісны інಡекс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2,88 руб., 3 мес.- 8,64 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.